

SEVGİLİNİN GECİKEN ÖLÜMÜ

Varlık Dergisi / Ocak 2006 / Gülce Başer

- Roman iki bölümden oluşuyor; *Öncesi* kısacık bir düş, *Berzah* ise geri kalanının oluşturduğu bir günlük bir zaman dilimini anlatıyor; tıpkı kutsal kitaplarda dünya zamanının ahiret yaşamına göre karşılaştırmalı tanımı gibi. “Zaman Tanrının her şeyin bir kez olmasına izin verdiği için vardır,” romandaysa kişilerin “ikiz” olaylar yaşadıklarını görüyoruz; ikiz kazaların bir adamın iki yakını elinden alması, bir kadının babasının da kocasının da evliken bir başka kadına aşık olması gibi. *Berzah*, zamansız bir yer olduğu için mi, karakterler orada kendi öykülerini sondan başa, baştan sona tekrar tekrar yaşıyor ve olaylar arasındaki varla yok arası bağlantıları keşfedebiliyor? Ya da tersi, ikiz olaylar olduğuna göre zaman aslında yok ve *Berzah* bunun ayırıcısına vardığımız yer mi?

MG- Hep şunu düşünürüm: Kurmaca metinler yazarak aslında ne yapıyorum? Bir anlamda yazma nedenini sorgulamak bu. Ama bir yandan da -hayatımın büyük bir bölümünü yazmaya adanmış olmaya göre- yaşadığım hayatı sorgulamış oluyorum. Sınırlı bir süre içinde yaşıyoruz. Üstelik bu sürenin de belirli bir kısmında aklımız başımızda. Yani olup bitenlere anlam yüklemek için de sınırlı bir zamanımız var. İşte bu zaman dilimi içinde ben yazarak düşünüyorum, yazarak hissediyorum, yazarak yaşıyorum. Dolayısıyla yazdığım öyküler, romanlar hep bu amaca hizmet ediyor. Metnin içinde yaşayan karakterlerin de kendi yaşamları var elbette. Her ne kadar onları yazan kişi kurguluyor olsa da metnin kendi iç zamanı aslında bir süre sonra metnin kendi varoluşsal katmanını yaratıyor. Bence bu tüm kurmaca metinler için geçerli. ‘Sevgilinin Geciken Ölümü’ kendi zamanını yaşayan, yaşadığı olaylara anlamlar yüklemek için çırpınan, akla tutunmaya çalışan bir kahramanın hikayesini anlatıyor bu sorunuzun bağlamında. Elbette, bir metne çok farklı kapılardan girilebilir. Her olasılık farklı yorumlara gebe. Bu muğlaklık beni edebiyata bağlıyor. Hayatın netlik ayarının bozulduğu anların resmini çekmek gibi. Belirli bir günü, bir saati, bir ânı ele geçirme çabası olarak da yorumlanabilir.

- Gazeteci Cem, eşi Serap’ın bir trafik kazası geçirip bitkisel yaşama girmesiyle birlikte işini bırakıp eve kapanır ve yaşamını eşinin bakımına adar. Tamamı başkalarının yaşamlarının peşinde “akan” bir zamandan, sınırsız bir programla yinelenen eylemler sonucu “duran” bir zamana... Ev bir kabir gibidir, yarı ölü bir eşle paylaşılmaktadır. Bu bölüm bu nedenle mi *Berzah* adını alır?

MG – Neyin nasıl adlandırıldığı yazarının değil metnin yanıtlaması gereken bir meseledir. Elbette metni seslendirecek olan da okurdur. Bir başkasının gözünün değdiği an edebiyat sanatı gerçekleşmeye başlar. Metnin zamanı artık okuyucunun zihninde akmaya başlayacaktır. Karakterlerin nabızı okurun kalbinde atmaya başlayacaktır. Ancak o zaman gerçek bir kurmaca yazdığımı söyleyebilirim. Dolayısıyla okunma süreci yazma sürecinden çok daha acı verici olur yazan kişi için. Sorun anlatmak, ifade etmek, yaratmak değildir artık. Bir başkasıyla, zaman ve mekan dışında bir karşılaşmadır söz konusu olan. Okurun metinle kurduğu ilişki sonradan hatırlanmayan rüyalarda olduğu gibi belli belirsiz bir duygu biriktirir yazan kişinin üzerinde. Çoğu zaman bu gerginliği çevremde soluduğum havanın içinde hissediyorum. Sözcüklerle ve cümlelerle yapmaya çalıştığımız şeyin adını koymaya çalıştıkça sanatın ruhundan uzaklaşırız diye korkuyorum.

- Cem’le Serap’ın uzun süredir birlikte olduğunu görüyoruz. Bütün uzun süreli ilişkilerde taraflar arasındaki iletişim de aslında kopma sınırlarına geriler. Çünkü, yanıtın artık tahmin edilmesiyle birlikte, bireyler eşleriyle kendi kafalarında (“bunu söylersem, şu cevabı verecek,” gibi) konuşmaya başlar, böylece konuşma olanakları asgariye iner. Her iki taraf da diğerine göre “bitkisel hayat” a girer aslında. Serap’ın kazası, Erkan’a duyduğu aşkla, bitkisel hayatı da uzun süreli ilişkinin getirdiği yaşantıyla benzeşmiyor mu?

MG – Dünyadaki varoluşumuz iletişim kurma çabamızın tarihidir. En azından bir yönüyle böyle de okunabilir bu hikâye. Başkalarıyla kurduğumuz ilişkiler bize çoğu zaman bir ayna işlevi görür. Bazen de bir pusula. Davranışlarımız, söylediklerimiz ve de sakladıklarımız, çarpıttıklarımız ve yalanlarımız sadece başkalarıyla paylaştığımız hayatı belirlemez, aynı anda bizi de bağlar. Tüm bunlar yazısız bir sözleşme ile benliğimizi kurmakta rol oynar. İletişim insanın kendi benliğini kurar. O nedenle ötekilere yaklaşımımız kendi iç dünyamızı şekillendirir. Yaşadığımız hayat yani kişisel tarihimiz önce karakterimiz sonra da kaderimiz olur. Bu kendiliğinden yaşanan sürecin peçesini aralamaya çalışmak zordur. Gerçek yaşamda yapılması çok güç olan bu işi edebiyatın iç dünyasında belki biraz daha kolay yapabiliyoruz. Okur olarak en azından... Bir ruhsal durumu kendi bedenimizin içinde değil de bir metin uzaklığında yaşamak daha az acı verir.

- Serap (=hayal), romanın “serap” karakteri olmasına karşın, mantık ve sağduyuyu temsil ediyor. Cem’in “Evin hülyalı çocuğu bendim,” cümlesi, ağbisinin ölümünün ardından geçirdiği bunalımı Serap’ın yardımıyla atlattığını söylemesi, Serap’ın Cem’in yaşamındaki “mantığın sesi” olduğu izlenimi de yaratıyor. Cem’in kaza sonrası yaşantısını da düşünürsek, acaba kazayla birlikte Cem’in mantığı da bitkisel hayata mı girdi?

MG – Mantık, akıl, zeka, duygular... Hepsinin de beynimizin işlevlerinden olduğunu biliyoruz. Ama bu bilgi çoğu zaman hayatı kolaylaştırmıyor. Çünkü bedenimizin içinde yalnız olduğumuzu bilmeye katlanamıyoruz. O yüzden hepimizin içi hayaletlerle doludur. Hep o başkalarının sesleriyle kendimizi izleriz. Bizi yargılayan, kimi zaman savunan, başımızı okşayan, kimi zaman hırpalayan hep başkalarının sesidir. İnsanın kendini ve hayatını sorgulaması bu hayaletlerin farkına varma sürecinden başka nedir ki? Kendi hayatımızın sırlarını bu hayaletlerin ağzından duymak isteriz çoğu zaman. Tüm bunlar aklımızın küçük oyunlarıdır. Zamanla tehlikeli oyunlara dönüşürler. Zaman, gerçeklik karşısında hep kaybetmeye mahkum olduğumuzu kanıtlamak için geçer; aklımız akıntıyı tersine çevirmek için çalışır, çabalar, kendini tüketir. Tükendiğinin farkına da varmaz çoğu zaman.

- Romanda karakterlerin sevdikleriyle somut iletişimi söz konusu değil aslında. Cem Serap’la hayalinde konuşuyor. Cem’in eski stajyeri olan ve Cem’e platonik bir aşk besleyen Aslı’ysa Cem’e uzun bir mektup yazıyor. Mektup bir monologtur; Aslı da Cem’le “hayalinde” konuşur. Bu iki monologun ortak bir özelliği var; bütün kartlar açılıyor. Bu iki monologda da itirafçıların muhataplarını bir şekilde ölmüş olarak algıladıklarını (ve bir şekilde içlerinde yaşattıklarını) düşünürsek, mutlak dürüstlük ancak bir kabir ziyaretinde mi mümkün olabilir?

MG – Az önce de söylediğim gibi temel meselelerimizden biri iletişimdir. Konuşmak... anlatmak, ifade etmek. Söyledikçe şeylerin değiştiğini biliriz çünkü. Bizi biz yapan şeyin sözler olduğunu da. Ama bir yandan da anlaşmanın zorlu doğasının da farkındayız. İki kişinin konuşması ve anlaşması aslında büyülü bir şeydir. En temel insanlık durumunun bu tür bir karşılaşma ve anlaşma olduğunu düşünüyorum. Konuşmak... **Gerçekten konuşmak** bir yandan da benliklerin çarpışmasıdır. Farklı ruhsal durumların yüz yüze gelmesi... Bütün

kartları açmak çoğu zaman mümkün değildir. Çünkü biz elimizdekileri masaya koydukça elimizde yeni kartlar belirmeye başlar. Mutlak dürüstlük o nedenle bir hayaldir. Gerçi hayal olan tek şey bu değildir. Konuşarak, anlatarak kurmaya başladığımız benliğimiz, kimliğimiz, maskemiz de hayal ürünüdür. Bu hayallerden kuşkulanan yazmanın koşullarından biri benim için.

- Sevdiği adam yaşamını eşine adayıp eve kapanınca, o kadının sırrını merak eden Aslı, bir başka kadının sırrının peşine düşüyor; Meryem Ana. Kendini onun mezarını sezgi yoluyla bulan stigmatize rahibeyle özdeşleştiriyor. Aslı, tarihin ünlü aşıklarından birinin adaşı, 80 sonrası kuşağa ait bir kadın. Postmodern yaşantıyı “Acılar ve gerçek hayat bizim gibilerin katlanabileceği şeyler değildir. Çünkü eğlenceli değil. Zekice ve oyunsu değil. Benim gibilerin (...) yapabileceği görmezden gelmektir(...) Kişisel zayıflığı toplumsal eleştirinin sosuyla yenilebilir hale getirmek (...)” sözleriyle kendini de dahil edip eleştirirken aslında kendi öyküsünü aşıyor. O artık stigmatize bir rahibedir, hareketsiz Meryem Ana da Serap. Bütün inanışları –Paganizm’den İslam’a- aşkında topluyor. Yani kendi öyküsünün sınırlarını aşkla mı aşıyor?

MG – Aşk da diğer şiddetli duygular gibi kişinin bakış açısını, algılarını, düşünce dünyasını kökünden sarsar, değiştirir. Ancak aşk diyerek hemen herkesin farklı biçimlerde ve yoğunluklarda yaşadığı duygular yelpazesini bir kavrama indirgemiş oluyoruz. Oysa aşk da diğer insanlık durumları gibi bağlamına göre şekil alır. Saf bir aşktan söz edemiyoruz artık. Bu cümleyi geçmişe özlemlerle seslendirmiyorum. Yani, eskiden var olan saflık şimdi kayboldu diyenlerden değilim. Geçmişte de karmaşık olan ancak hiç de öyle değerlendirilmeyen kimi şeylerin aslında ne kadar karmaşık olduğunu şimdi çok daha iyi görüyoruz. Ancak bu görüş netliği ne yazık ki içimizi rahatlatmıyor. Akla olan güvenimizin sarsılması da benzer bir hayal kırıklığına neden olmuştu geçtiğimiz yüzyılda. Akıl yoluyla kurulan gerçekliğin yarattığı mutsuzluk insanları mistisizmin yeni boyutlarını araştırmaya ve deneyimlemeye itti. Tarihin içinde şifreler ve gizemler arayan postmodern dünyadan söz ediyorum. Gerçi bu temalar etraflı bir eleştirinin hedefi olmayacak kadar da hafif ve uçucu bir şekilde varoluyorlar hayatın içinde. Eğlencelik gösterinin geçici bir ânıyla kavga edemezsiniz... Çünkü gayri ciddi bir durumu ciddiye almak bir durum komedisi yaratır.

- Yine bir başka bakış açısından romanda birbirine geçmiş öyküler aslında tek bir öykü olarak görülebilir: Cem’in öyküsü, haber kaynağı Neşet Akıncı’nın öyküsünün; Aslı’nın öldürmek zorunda olduğu aşkı, Serap’ın Erkan’a duyduğu yasak aşkın; askerinin iflası muhbirin öldürülmesinin; en sonunda bunların tamamı Cem’in kendi evreninin -iyi bir muhabire yaraşır- bir eleştirel okuması gibi görünüyor. Cem’in *Berzah*’ında bu öyküleri kendine yineleyip durması “sınırları içinde yaşadığı” kendi öyküsünü aşp “yaşamla ölüm arasındaki sınır” diye tanımladığı *Berzah*’ından kurtulma çabası mıydı? Bu da “yaratan”ın, “hayali=öyküsü” olan dünyanın “ “kaldıramayacağı taş”, “ikizi” ve “kendini yok etmesi” paradokslarını, dolayısıyla öyküsünün sınırlarını aşmak çabasını mı temsil ediyordu? Neşet (=doğuş), öykünün sınırlarının aşılmasıyla gerçekleşeceği varsayılan bir yeniden doğuş muydu?

MG – Sınırların diyalektiğinden söz etmiştim **Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık** kitabında. Yaratma sürecini tetikleyen unsurun bir sınırla karşılaşmak olduğu üzerine düşünüyordum o metinleri yazarken. Sınırlarla karşılaşmanın yarattığı endişenin meyvaları olarak düşünüyorum hayata biçim veren eylemlerimizi. Yeniden doğabilmek için yaşarken ölmek gerekir. Ölmeden ölebilmek, içimizdeki hayaletlerle yüzleşmekten geçer, hayallerimizde yarattığımız

gerçekliğin peçesini kaldırmakla başlar... yaşadığımız ve yazdığımız sürece devam eder. Gerçek zihinsel yaşam bir sınır çarpışmasıdır. Sınırdaki bir karşılaşmadır. Çatışmadır. Bu sınırın 'Sevgilinin Geciken Ölümü'ndeki adı Berzah'tır. Hepsi bu.